

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

**Циклова комісія соціально-гуманітарних дисциплін
та фізичної підготовки**

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ**

**навчальної дисципліни «Філософія»
обов'язкових компонент**

**освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
272 Технічне обслуговування та ремонт повітряних суден і авіадвигунів**

Вінниця 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від _30.08.2023 №_7_

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного
університету внутрішніх справ
Протокол від _28.08.2023 №__1_

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від _30.08.2023 №__7_

Розглянуто на засіданні циклової комісії соціально-гуманітарних,
філологічних дисциплін та фізичної підготовки, протокол від _28.08.2023
№_1_

Розробник: викладач циклової комісії соціально-гуманітарних, філологічних
дисциплін та фізичної підготовки, спеціаліст вищої категорії Хомяк О.В.

Рецензенти:

1. Викладач Кременчуцького національного університету
ім.М.Остроградського, к.пед.наук, доц., доцент кафедри психології,
педагогіки та філософії Сошенко С.М.
2. Викладач циклової комісії соціально-гуманітарних, філологічних
дисциплін та фізичної підготовки Кременчуцького льотного коледжу
ХНУВС, доктор філософії, викладач вищої категорії Кірюхіна М.В.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр №3							
Тема № 1 Філософія як світогляд, її призначення, зміст і функції в суспільстві.	8	2		2		4	залік
Тема № 2 Філософія античного світу.	10	2		4		4	
Тема № 3 Філософія Середньовіччя та доби Відродження.	8	2				6	
Тема № 4 Філософія Нового часу і доби Просвітництва.	8	2				6	
Тема № 5 Німецька класична філософія.	8	2				6	
Тема № 6 Традиції та особливості розвитку філософської думки в Україні.	8	2				6	
Тема № 7 Сучасна світова філософія.	8	2				6	
Тема № 8 Онтологія.	10	2		4		4	
Тема № 9 Гносеологія.	8	2				6	
Тема № 10 Антропологія.	8	2				6	
Тема № 11 Соціальна філософія.	6					6	
Всього за семестром №3	90	20		10		60	

2. Методичні вказівки до практичних занять

Тема № 1: Філософія як світогляд, її призначення, зміст і функції в суспільстві.

Практичне заняття: Філософія як світогляд, її призначення, зміст і функції в суспільстві.

Навчальна мета заняття: з'ясувати основні проблеми, пов'язані з походженням філософії, в контексті різних груп концепцій, існуючих у філософській літературі з цього приводу.

Кількість годин: 2 години.

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу.

Навчальні питання:

1. Предмет філософії
2. Походження філософії, її історичні типи
3. Місце і роль філософії у сучасному суспільному житті.

План проведення заняття:

1. Порядок проведення вступу до заняття.
2. Порядок проведення основної частини.
3. Порядок проведення заключної частини.

При підготовці першого питання слід розрізняти предмет науки та предмет філософії, зрозуміти, що предмет філософії ширше, бо об'єднує усю сукупність знань людини про оточуючий світ та саму себе. При цьому треба відрізняти філософію як «вільнодумство» (бо кожна людина може назвати себе філософом), та філософію як наукову дисципліну, яка потребує професійної підготовки. Слід також звернути увагу на етимологію слова «філософія», зрозуміти, чому це слово означає «любов до мудрості». Корисно знайти відмінності між мудрою людиною та розумною.

Походження філософії слід розглядати в розрізі основних груп теоретичних концепцій, які існують в філософській літературі та вбирають у себе весь перелік проблем, пов'язаних з походженням філософії. Говорячи про історичні типи філософії, слід підкреслити ту обставину, що існує велика кількість критеріїв градації філософії за цими ознаками, серед яких головними є часовий, просторовий, формаційний, національний, культурологічний та ін.

Розглядаючи останнє питання, треба зробити наголос на тому, що філософія може стати однією з найважливіших протиположностей негативним тенденціям в суспільстві, які ведуть до його дегуманізації. Філософія дає людям спільну мову, виробляє у них єдині, загальнозначущі уявлення про головні цінності життя. При цьому слід особливу увагу звернути на роль філософії в системі професійної підготовки працівників

Питання цільових виступів:

1. Що таке філософія і що вона може і чого не може дати?
2. Чи потрібна філософія в Україні?

Теми рефератів:

1. Еволюція ідей про предмет філософії

2. Особливості філософської проблематики (за творами: Х. Ортега-і-Гассет «Що таке філософія?», К. Ясперс «Філософія в майбутньому»).
3. Людинобудівна (екзистенційна) функція філософії.
4. Філософія в сфері культури.

Література:

Основна:

1. Киричок О. Б. Філософія. – Полтава: РВВ ПДАА, 2010.
2. Кривуля О. М. Філософія: Навчальний посібник.- Х.:ХНУ ім.. Каразіна, 2010.
3. Кримський С. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу? / Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): нач. посіб. – К.: Знання, 2009.
4. Кульчицький О. Основи філософії і філософічних наук. - Мюнхен-Львів, 1995. - розділ 1. Визначення поняття філософії: її предмет, зміст та значення.
5. Петрушенко В.Л. Філософія [Текст]: Навчальний посібник (в 2-х частинах). - Львів.: Новий Світ-200, 2011.
6. Тягло О.В., Кривуля О.М., Воропай Т.С. Філософія. Навчальний посібник для юридичних вузів і факультетів. – Харків.:ХНУВС, 1999.

Допоміжна:

1. Гіляров О.М.Що таке філософія і що вона може і чого не може дати?/ Олексій Гіляров; пер. з рос. Марина Ткачук// Могилянські історико-філософські студії/ [ред.упоряд.:І.А. Бондаревська, В.П. Козловський; редкол.: М.Л. Ткачук (голова)... та ін.]; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія».–К.: Києво-Могилянська академія, 2008.–С. 272-292.
2. Горський В.С. Чи потрібна філософія в Україні? // Філософсько-антропологічні читання. Антропологічні ідеали Київської школи та реалії постмодерну (до 70-річчя О. Яценка). - К., 2000.

Тема № 3. Середньовічна філософія. Філософія епохи Відродження.
Практичне заняття. Середньовічна філософія. Філософія епохи Відродження.

Навчальна мета заняття: Показати розвиток філософії у середньовіччі та в епоху європейського Відродження, специфіку філософських проблем цього періоду.

Час проведення: 4 год.

Навчальні питання:

1. Християнська патристика та формування засадничих ідей середньовічної філософії.
2. Вихідні ідеї середньовічної схоластики. Філософія Фоми Аквінського.
3. Загальна характеристика духовного життя Західної Європи епохи

Відродження.

4. Провідні ідеї та основні представники ренесансного гуманізму.

5. Неоплатонізм та натурфілософія епохи Відродження.

Теми для рефератів :

1. Зміна світоглядних орієнтирів при переході від античності до середньовіччя. Західна та східна патристика: порівняльний аналіз.
2. Вплив ідей візантійської патристики на формування філософської культури Київської Русі.
3. Провідні ідеї розвиненої схоластики.
4. Вчення Фоми Аквінського про свободу волі.

5. Література:

6. Основна:

1. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків: Право, 2015. 432 с.
2. Петрушенко В. Л. Філософія: навч. посібник / В. Л. Петрушенко. Львів: Новий світ-2000, 2012. 647 с.
3. Філософія: Підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.
4. Філософія: підручник / М. Фюрст, Ю. Тринкс ; пер. з нім. В. Кебуладзе. Вид. 2-е. Київ: Дух і Літера, 2019. 536 с.
5. Філософія: підручник / редкол.: Є. Р. Борінштейн та ін. Одеса: Університет 10 Ушинського, 2021. 504 с.
6. Філософія: Навч. посіб. / За ред. І.Ф.Надольного. 8-те вид., випр. і доп. Київ: Либідь, 2011. Теми для рефератів по темі «Філософія епохи Відродження»: Вихідні ідеї філософії гуманізму та їх світоглядне значення. Ренесансний неоплатонізм та натурфілософія. Роль філософії Відродження у формуванні європейської науки. Історична роль епохи Відродження у розвитку європейської культури.

Допоміжна:

1. Гіляров О.М.Що таке філософія і що вона може і чого не може дати?/ Олексій Гіляров; пер. з рос. Марина Ткачук// Могилянські історико-філософські студії/ [ред.упоряд.:І.А. Бондаревська, В.П. Козловський; редкол.: М.Л. Ткачук (голова)... та ін.]; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія».–К.: Києво-Могилянська академія, 2008.–С. 272-292.
2. Горський В.С. Чи потрібна філософія в Україні? // Філософсько-антропологічні читання. Антропологічні ідеали Київської школи та реалії постмодерну (до 70-річчя О. Яценка). - К., 2000.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Сайт Українського філософського фонду <http://www.philosophy.ua>
2. Електронна бібліотека “psylib” (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.) <http://www.psylib.kiev.ua>
3. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.philsci.ua>
4. Бібліотека соціологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.socd.univ.kiev.ua/PUBLICAT/index.phtm>
5. Веб-сторінка д.філос.н., завідувача відділу філософії культури, етики та естетики Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України Євгена Бистрицького <http://www.bystrytsky.org>
6. Інтернет-версія культурологічного часопису “І” <http://www.ji.lviv.ua/index.ht>
7. Електронна бібліотека сайту Інституту філософії РАН <http://www.philosophy.ru>
8. Електронна бібліотека з філософії (бібліотека О. Злигостєва) <http://filosof.historic.ru/books.shtm>
9. Електронна бібліотека Слави Янко (філософія, психологія, культурологія, мистецтво, історія та ін.) <http://yanko.lib.ru/gum.htm>
10. Електронна бібліотека Максима Мошкова (філософія, політологія, релігієзнавство, психологія та ін.) <http://www.lib>
11. Архів класичної філософської літератури http://abuss.narod.ru/Biblio/philo_zip.htm

Тема № 8: Онтологія.

Практичне заняття: Онтологія.

Навчальна мета заняття: поясненні еволюції філософських ідей про буття, розумінні специфіки онтологічних поглядів на різних етапах розвитку історії філософії; засвоєння категоріального апарату, за допомогою якого висвітлюються проблеми метафізики.

Кількість годин: 2 години

Місце проведення: навчальний кабінет коледжу.

Навчальні питання:

1. Буття як філософська категорія. Проблема буття в історико-філософському окресленні.
2. Основні онтологічні поняття: буття, реальність, субстанція, матерія, природа, світ.
3. Філософське поняття руху. Рух і розвиток. Прогрес і регрес. Культурні виміри прогресу.

План проведення заняття:

1. Порядок проведення вступу до заняття.
2. Порядок проведення основної частини.

3. Порядок проведення заключної частини.

Готуючись до цього заняття, варто уяснити, що проблема буття – центральна в філософії. Вчення про буття називається онтологією. З цього поняття починаються майже всі філософські системи в світовій філософії. Виходячи з цього, необхідно дати визначення буття, підкреслити його статус як гранично широкого і найабстрактнішого поняття, охарактеризувати простір і час як найзагальніші форми буття. Необхідно вивчити і основні онтологічні поняття: буття, реальність, субстанція, матерія, природа, світ.

Висвітлюючи останнє питання, перелікуйте форми руху, котрі зазвичай виділяються у філософії: механічна, фізична, хімічна, біологічна, соціальна. Таким чином, кожному структурному рівню матерії властива своя форма руху. Всі вони взаємопов'язані та завжди взаємодіють. Покажіть це. Розкрийте зміст поняття «розвиток», охарактеризуйте напрямки розвитку, звернувши при цьому увагу на культурні виміри прогресу.

Теми цільових виступів:

1. Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття
2. Глобальний еволюціонізм в сучасній картині світу.

Теми рефератів:

1. Простір і час у сучасних фізичних теоріях. Концепція мультиверсуму.
2. Простір і час у праві.
3. Поняття онтології права та її основні різновиди (Гегель, Маркс, Г.Кельзен).
4. Космос, природа, Бог. Онтологія і теологія.
5. Проблема штучного розуму.
6. Походження Всесвіту. Рівні організації універсуму.
7. Синергетика в пошуках нового світорозуміння.
8. Сучасна екологічна криза і шляхи її подолання.

Література

Основна:

7. Киричок О. Б. Філософія. – Полтава: РВВ ПДАА, 2010.
8. Кривуля О. М. Філософія: Навчальний посібник.- Х.:ХНУ ім.. Каразіна, 2010.
9. Кримський С. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу? / Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): нач. посіб. – К.: Знання, 2009.
10. Кульчицький О. Основи філософії і філософічних наук. - Мюнхен-Львів, 1995. - розділ 1. Визначення поняття філософії: її предмет, зміст та значення.
11. Петрушенко В.Л. Філософія [Текст]: Навчальний посібник (в 2-х частинах). - Львів.: Новий Світ-200, 2011.

12. Тягло О.В., Кривуля О.М., Воропай Т.С. Філософія. Навчальний посібник для юридичних вузів і факультетів. – Харків.: ХНУВС, 1999.

Допоміжна:

3. Гіляров О.М. Що таке філософія і що вона може і чого не може дати? / Олексій Гіляров; пер. з рос. Марина Ткачук // Могилянські історико-філософські студії / [ред.упоряд.: І.А. Бондаревська, В.П. Козловський; редкол.: М.Л. Ткачук (голова)... та ін.]; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». – К.: Києво-Могилянська академія, 2008. – С. 272-292.
4. Горський В.С. Чи потрібна філософія в Україні? // Філософсько-антропологічні читання. Антропологічні ідеали Київської школи та реалії постмодерну (до 70-річчя О. Яценка). – К., 2000.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

12. Сайт Українського філософського фонду <http://www.philosophy.ua>
13. Електронна бібліотека “psylib” (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.) <http://www.psylib.kiev.ua>
14. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.philsci.ua>
15. Бібліотека соціологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.socd.univ.kiev.ua/PUBLICAT/index.phtm>
16. Веб-сторінка д.філос.н., завідувача відділу філософії культури, етики та естетики Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України Євгена Бистрицького <http://www.bystrytsky.org>
17. Інтернет-версія культурологічного часопису “І” <http://www.ji.lviv.ua/index.ht>
18. Електронна бібліотека сайту Інституту філософії РАН <http://www.philosophy.ru>
19. Електронна бібліотека з філософії (бібліотека О. Злигостєва) <http://filosof.historic.ru/books.shtm>
20. Електронна бібліотека Слави Янко (філософія, психологія, культурологія, мистецтво, історія та ін.) <http://yanko.lib.ru/gum.htm>
21. Електронна бібліотека Максима Мошкова (філософія, політологія, релігієзнавство, психологія та ін.) <http://www.lib>
22. Архів класичної філософської літератури http://abuss.narod.ru/Biblio/philo_zip.htm